

VADLĪNIJAS PEDAGOGU ĒTIKAS KODEKSA IZSTRĀDEI

Pedagogu ētikas kodeksu (turpmāk - ētikas kodekss) izstrādājusi Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (turpmāk - LIZDA) sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju (turpmāk - ministrija), lai izglītības iestādēm aktualizētu jautājumus par vienotu vērtību, principu un ētikas standartu ietvaru pedagoga profesionālajā darbībā, lēmumpieņemšanā, kā arī sadarbībā ar kolēģiem, izglītojamiem un vecākiem, izceļot ētiskas profesionālās darbības svarīgumu.

Ētikas kodekss ir labās prakses piemērs un tā uzdevums ir noteikt skolotāju un darbinieku ētikas principus, ar tiem saistītās tiesības, pienākumus, atbildību un ētiskas uzvedības standartus. Savā personiskajā un profesionālajā rīcībā skolotājiem un darbiniekiem jāievēro arī vispārpieņemtās vērtības, ētikas principi un uzvedības normas.

Saskaņā ar Izglītības likuma 51. pantu pedagoga vispārīgie pienākumi izglītošanas procesā: radoši un atbildīgi piedalīties attiecīgo izglītības programmu īstenošanā, veidot izglītojamā atbildīgu attieksmi pret sevi, citiem, darbu, kultūru, dabu, audzināt krietnus, godprātīgus, atbildīgus cilvēkus – Latvijas patriotus, stiprināt piederību Latvijas Republikai, **ievērot pedagoga profesionālās ētikas normas**, pilnveidot savu profesionālo kompetenci, ievērot izglītojamā tiesības, sadarboties ar izglītojamā ģimeni izglītības jautājumos, piedalīties izglītības procesa pilnveidē un izglītības iestādes padomē, veikt citus normatīvajos aktos noteiktos pienākumus.¹

Vispārēji pedagoga pienākumi un uzdevumi ir noteikti Skolotāja profesijas standartā (saskaņots Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes 2020. gada 12. jūnija sēdē, protokols Nr. 5) 3.6.apakšpunktā Profesionālās darbības nodrošināšanas vispārējie uzdevumi: lietot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas; **ievērot jomai saistošo tiesību aktu prasības un ētikas normas**; lietot valsts valodu un vismaz vienu svešvalodu, kas ir oficiālā Eiropas Savienības valoda; rūpēties par savu fizisko, intelektuālo, emocionālo veselību; ievērot darba tiesisko attiecību, darba aizsardzības un vides aizsardzības prasības; novērtēt savas darba iespējas un veselības stāvokli darba vietā un darba pienākumu izpildes laikā; izvērtēt savu pedagoģisko darbību profesionālās pilnveides plānošanai, balstoties uz izglītojamo sniegumu un izaugsmi.²

Ministru kabineta 2016.gada 15.jūlija noteikumu Nr.480 “Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība” 9.punktā ir noteikts: “Izglītības iestāde nodrošina estētisku, funkcionālu, drošu un izglītojamā vispusīgai attīstībai labvēlīgu mācību un audzināšanas vidi (piemēram, izglītības iestādes attīstības plāna prioritārajos uzdevumos iekļauj vērtībizglītošanu, **izstrādā un ievieš izglītības iestādē ētikas kodeksu**, izglītojamo pozitīvas uzvedības atbalsta noteikumus, rodoties problēmsituācijām, tās operatīvi risina)”.³

Ministrija aicina izglītības iestādes iepazīties ar LIZDA izstrādāto dokumentu - “Pedagogu ētikas kodekss”(pielikums)

¹ Izglītības likums, 51. pants, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/50759#p51>

² Skolotāja profesijas standarts, pieejams: <https://registri.visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/2017/PS-138.pdf>

³ Ministru kabineta noteikumi Nr. 480, pieejams: [https://2016.gada.15.julija.noteikumu.Nr.480 “Izglītojamo audzināšanaslikumi.lv/ta/id/283735-izglitojamo-audzinanas-vadlinijas-un-informacijas-macibu-lidzeklu-materialu-un-macibu-un-audzinanas-metozu-izvertesanas](https://2016.gada.15.julija.noteikumu.Nr.480%20Izglitojamo.audzinanaslikumi.lv/ta/id/283735-izglitojamo-audzinanas-vadlinijas-un-informacijas-macibu-lidzeklu-materialu-un-macibu-un-audzinanas-metozu-izvertesanas)

APSTIPRINĀTS

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības
2024.gada 11.septembra Padomes sēdē, protokols Nr. 48

APSTIPRINĀTS

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības
2024.gada 11.septembra Padomes sēdē, protokols Nr. 48

APSTIPRINĀTS

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības
2024.gada 14.augusta Valdes sēdē, protokols Nr. 33

LIZDA priekšsēdētāja
Inga Vanaga (*paraksts)

Pedagogu ētikas kodekss

Pedagogi pārstāv profesiju, kuras pārstāvji ir sabiedrībā pastāvošo vērtību uzturētāji, vēstneši. Augsta morāle un ētika ir viens no svarīgākajiem pedagogu profesionalitātes resursiem.

Pedagoga profesijai jāatbilst augstiem morāles un ētikas standartiem, jo pedagogi ir vērtību uzturētāji un personību veidotāji. Pedagoga profesionalitāte atspoguļo viņa personību, tāpēc pedagogam ir pienākums rūpēties par savas profesionālās kompetences pilnveidi. Mainīgajā sabiedrībā pedagogi var saskarties ar ētiska rakstura izaicinājumiem, tāpēc pedagoga uzdevums ir būt par paraugu, stiprinot savas profesijas un darba vides ētiku un morāli.

Pedagogs apzinās, ka pārstāv sabiedriski nozīmīgu profesiju, kurai noteiktas paaugstinātas prasības.

Pedagoga profesionālā ētika ir balstīta pedagoga izpratnē par profesijas morālajām prasībām.

Savstarpējām attiecībām darba vidē un sadarbībā ar citiem jābalstās uz cieņu, labvēlību, patiesumu, godīgumu, atbildību un brīvību.

I. Vispārīgie noteikumi

1. Pedagogu ētikas kodekss (turpmāk – ētikas kodekss) ir pedagogu profesionālās ētikas pamatprincipu, uzvedības normu un vērtību kopums.
2. Ētikas kodeksa mērķis ir veicināt pedagogu darba pienākumu likumīgu, godprātīgu un kvalitatīvu izpildi un pilnveidot pedagogu darba kultūru.
3. Ētikas kodekss nosaka pedagogu ētikas principus un ētiskas uzvedības standartus, kā arī ar tiem saistītās tiesības, pienākumus, uzdevumus un atbildību.

4. Ētikas kodekss nav visaptverošs vērtību, ētikas principu un uzvedības normu apraksts. Savā sabiedriskajā un profesionālajā rīcībā pedagogi ievēro arī vispārpieņemtās vērtības, ētikas principus un uzvedības normas.
5. Ētikas kodekss ir saistošs ikvienam pedagogam.

II. Profesionālās ētikas vērtības un pamatprincipi

6. Pedagoģs ievēro šādas vērtības un tajās balstītus ētikas pamatprincipus:
 - 6.1. **profesionalitāte un efektivitāte:**
 - 6.1.1. izmanto un attīsta pedagoga darbā nepieciešamās kompetences, prasmes un zināšanas;
 - 6.1.2. ir mērķtiecīgs un orientēts uz rezultātu, izprot savus amata uzdevumus un ir ieinteresēts to kvalitatīvā izpildē;
 - 6.1.3. strādā efektīvi, izvirzīto mērķi un kvalitatīvu rezultātu sasniedzot ar samērīgiem resursiem;
 - 6.1.4. rīcība, lēmumi un viedokļi ir pamatoti un izsvērti, balstīti situācijas analīzē, objektīvos faktos un datos;
 - 6.1.5. ir atvērts pārmaiņām un iesaistās jaunu pieeju un inovāciju radīšanā un izmantošanā;
 - 6.1.6. ievēro darba un privātās dzīves līdzsvaru;
 - 6.1.7. organiski savieno sevis un citu izglītošanos atbilstoši cilvēka, cilvēces un sabiedrības attīstības perspektīvām – ar audzināšanu, profesionālo meistarību un kultūru;
 - 6.1.8. tiecas iepazīt gan cilvēces pieredzē uzkrāto, gan jauno, kas ienāk zinātnē, mākslā un dzīvē;
 - 6.1.9. ir ieinteresēts un aktīvs savā profesionālās kompetences pilnveidē, uzkrāj zināšanas, mērķtiecīgi popularizē tās;
 - 6.2. **godprātība, taisnīgums:**
 - 6.2.1. savus pienākumus pilda godprātīgi – godīgi, atklāti un patstāvīgi, ievērojot normatīvos aktus, ētikas normas un citas saistošas prasības;
 - 6.2.2. pildot pienākumus, ievēro objektivitāti un neitralitāti;
 - 6.2.3. nepieļauj nonākšanu interešu konflikta situācijā un laikus informē par personiskām interesēm vai citiem apstākļiem, kas var radīt personīgu ieinteresētību un traucēt godprātīgai pienākumu veikšanai;
 - 6.2.4. informē (ceļ trauksmi) par iespējamiem pārkāpumiem, kurus novēro, pildot pienākumus. Toleranti izturas pret pedagogiem, citiem darbiniekiem, kas ceļ trauksmi par iespējamiem pārkāpumiem;
 - 6.2.5. neatkarīgi no piederības kādai politiskai vai profesionālai organizācijai neitrāli izturas pret ikvienu personu;
 - 6.2.6. atbildīgi izturas pret pienākumu izpildes laikā iegūtu informāciju un izmanto to tikai pienākumu izpildes vajadzībām;
 - 6.2.7. kopj saskarsmes kultūru: lai panāktu saskaņu, ieklausās otrā un vienmēr pamato savus uzskatus, bet nekad neuzspiež tos;
 - 6.2.8. taisnīgi vērtē mācību sasniegumus, nepieļauj izglītojamo spēju un rīcības nevērīgu un nepamatotu novērtējumu;

6.2.9. konfliktsituācijas risina, nevairoties no konstruktīviem, pedagoģiski nepieciešamiem kompromisiem, neatgādina izglītojamiem, kolēģiem sen atrisinātus konfliktus;

6.3. atbildība:

6.3.1. pienākumus pilda atbildīgi un rūpīgi;

6.3.2. spēj pieņemt skaidrus un pamatotus lēmumus un uzņemties atbildību par tiem;

6.3.3. nodrošina lietderīgu, produktīvu, efektīvu un sabiedrības interesēm atbilstošu darbību;

6.3.4. spēj atzīt savas kļūdas un uzņemties atbildību par tām;

6.3.5. apzinās, ka katra pedagoga uzvedība un rīcība veido kopējo pedagoga tēlu, ietekmē sabiedrības attieksmi pret pedagogiem un izglītības sistēmu;

6.4. darbs sabiedrības labā, valsts ilgtspēja un sabiedrības labklājība:

6.4.1. rīkojas sabiedrības interesēs, panākot iespējami lielu labumu sabiedrībai, veicina pilsonisko līdzdalību;

6.4.2. izprot izglītojamo vajadzības un iespējas, ievēro privātpersonu tiesības un intereses;

6.4.3. pildot pienākumus, ievēro tiesiskuma un politiskās neitralitātes principu, kā arī rīkojas saskaņā ar profesionāliem kritērijiem neatkarīgi no savas politiskās piederības;

6.4.4. ievēro visu sabiedrības locekļu līdztiesīgumu, kā arī taisnīguma principu, rodot taisnīgus un samērīgus risinājumus;

6.4.5. veido sadarbībā, uzticībā un savstarpējā cieņā balstītas attiecības ar kolēģiem, izglītojamiem, vecākiem;

6.4.6. vienmēr apzinās savu atbildību par izglītojamiem, sabiedrību un valsti, ir izglītojamo potenciālo iespēju atraisītājs, viņu personību veidotājs;

6.4.7. ir lojāls izglītības iestādei, valstij un tās Satversmei, vienlaikus droši izmanto arī konstruktīvu un cieņu neaizskarošu kritiku;

6.4.8. ir kultūrvides veidotājs, rodot izglītojamo spējām atbilstošu praktisku izpausmes iespēju sevis un apkārtnes veidošanā;

6.4.9. ar savu piemēru sekmē pilsonisko līdzdalību sabiedrībā;

6.4.10. ar savu darbu un dzīves veidu apliecina stingru nostāju pret ļaunumu un netaisnību, pret negodīgumu un netikumību;

6.4.11. neizmanto savu amatu, lai uzspiestu kādus politiskus vai reliģiskus uzskatus;

6.4.12. ar savu darbu sekmē valsts ilgtspējīgu attīstību un sabiedrības labklājību;

6.4.13. prasmīgi līdzsvaro dažādu izglītības jomā iesaistīto pušu, sabiedrības un valsts kopējās intereses;

6.4.14. kritiski izvērtē un stratēģiski spriež par pārmaiņām sabiedrībā un globālajiem procesiem;

6.4.15. sekmē Latvijas vērtību un tradīciju ievērošanu;

6.4.16. uzkrāj zināšanas, mērķtiecīgi popularizē tās;

6.5. sadarbība, cieņa un koleģialitāte:

6.5.1. pienākumus veic kā kopīgos mērķos balstītu komandas darbu, kas ietver saliedētību, izpalīdzību un saskaņotu rīcību;

- 6.5.2. veido cieņā un koleģialitātē balstītas attiecības ar citiem pedagogiem, citiem izglītības iestādes darbiniekiem, izglītojamiem, vecākiem, izrāda iniciatīvu un elastību;
- 6.5.3. ir atklāts pret kolēģiem, izglītojamiem, vecākiem, veicina savstarpēju komunikāciju un informācijas apmaiņu;
- 6.5.4. ar cieņu izturas pret savu un citu kolēģu darba laiku, darba jautājumus iespējami risinot darba laikā;
- 6.5.5. rūpējas par koleģialitāti, atklāti vēršas pret darbībām, kas vājina draudzīgas attiecības kolektīvā;
- 6.5.6. atbalsta kolēģu pedagoģiskos meklējumus;
- 6.5.7. atzīst kolēģu pasniedzamo mācību priekšmetu, kursu un moduļu nozīmi un svarīgumu, neizceļ savu mācību priekšmetu, kursus un modulus uz citu noniecināšanas rēķina;
- 6.5.8. dalās savā pieredzē un pedagoģiskajos atklājumos;
- 6.5.9. aizmuguriski nekritizē kolēģus, nedara neko tādu, kas varētu mazināt kolēģa autoritāti. Izglītības iestādes mikroklimata labā sniedz labvēlīgu, konstruktīvu analīzi un novērtējumu;
- 6.5.10. attiecībās ar izglītības iestādes vadību ņem vērā, ka tās autoritāte ir veselīga kolektīva pamats;
- 6.5.11. komunikācijā ar izglītojamo vecākiem un citām personām ir labvēlīgs un draudzīgs, informē viņus par izglītības iestādes dzīvi, mērķiem, veikumu un vajadzībām;
- 6.5.12. veicina pedagoģisko zināšanu izplatīšanu, tikumu veidošanu un uzturēšanu izglītības iestādē .

III. Ētiska uzvedība

- 7. Pedagoģs ir pieklājīgs, korekts un labvēlīgs pret kolēģiem, izglītojamiem, vecākiem un citām personām. Pedagoģs nepieļauj goda vai cieņas aizskaršanu, augstprātīgu izturēšanos.
- 8. Pedagoģs nelieto izteikumus, žestus un mājienu, kas var būt aizskaroši citu pašcieņai, ir iecietīgs pret citu personu uzskatiem un pārliecību.
- 9. Pedagoģs uz kolēģu kļūdām darba procesā norāda personīgi, bez trešo personu starpniecības vai līdzdalības.
- 10. Pedagoģs uztur darba vidi kārtīgu un lietišķu.
- 11. Pedagoģs, apzinoties savas profesijas pārstāvju atrašanos pastiprinātas sabiedrības uzmanības lokā, gan darbā, gan ārpus darba rīkojas tā, lai nekaitētu sev, pedagoga profesijas prestižam, izglītības iestādei, pašvaldībai, valstij un sabiedrībai kopumā.
- 12. Pedagoģs sadarbībā ar izglītības iestādi konstruktīvi risina profesionālos jautājumus un radušās problēmas, gādā par izglītības iestādes prestižu.
- 13. Pedagoģs tiešsaistes sociālajos medijos neievieto un nublicē komentārus, informāciju, attēlus, fotogrāfijas vai video, kas ir pretrunā ar pedagoga profesijas un vispārējām ētikas vērtībām un pamatprincipiem.

IV. Vadības ētika

- 14. Izglītības iestādes vadība:

- 14.1. sekmē profesionālas darba atmosfēras veidošanos, lai attiecības ar un starp pedagogiem un citiem izglītības iestādes darbiniekiem būtu vērstas uz savstarpēju cieņu, sadarbību, saprašanos, labvēlību un uzticēšanos;
- 14.2. neizmanto amata stāvokli savās interesēs;
- 14.3. nepieļauj augstprātīgu, autoritatīvu vadības stilu;
- 14.4. nepieļauj nepamatotu, rupju iejaukšanos pedagoga profesionālajā darbībā;
- 14.5. atklāti, savlaicīgi un korekti informē pedagogus par veicamajiem uzdevumiem, izmaiņām darba organizācijā, darba slodzē, darba samaksā, nepieļaujot informācijas kavēšanu, slēpšanu vai nepamatotu konfidencialitāti;
- 14.6. nodrošina vienlīdzīgu pieeju visu pedagogu profesionālās izaugsmes veicināšanā, atbalsta pedagogu iniciatīvu, priekšlikumus darba procesa un darba vides uzlabošanā, stiprina pedagoga autoritāti;
- 14.7. pedagoga darbu kontrolē cieņpilni, ar izpratni pret pieļautajām kļūdām, sniedz atbalstu kļūdu labošanā. Darba pārbaužu un analīzes gaitā nepieļauj pedagoga pašcieņas aizskaršanu, neizpauž konfidenciālu informāciju par pedagogu, izvairās no moralizēšanas, trūkumu pārspīlēšanas.

V. Interesešu konflikts

15. Pedagogam ir jābūt informētam par iespējamajiem interesešu konfliktiem, jāpārzina iespējamās riska jomas, kurās šādi konflikti var rasties. Interesešu konflikta situācijās pedagogs rīkojas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par interesešu konflikta novēršanu un ētikas normām.
16. Pedagogi nepieņem dāvanās materiālus labumus, pakalpojumus no personām, kuras kaut kādā veidā varētu ietekmēt viņa darba pienākumu izpildi, lēmumu pieņemšanu vai radīt interesešu konfliktu.
17. Nav pieļaujama amata stāvokļa un izglītības iestādes resursu izmantošana privāto interesešu risināšanai.

VI. Ētikas kodeksa ievērošana un pārkāpumu izskatīšana

18. Par ētikas kodeksa ievērošanu atbildīgs ir katrs pedagogs.
19. Lai nodrošinātu ētikas kodeksā noteikto pamatprincipu ievērošanu, nodrošinātu darbinieku konsultēšanu ētikas jautājumos, izskatītu sūdzības un iesniegumus par darbinieku neētisku rīcību, izglītības iestādes dibinātājs/izglītības iestāde izveido ētikas komisiju un izstrādā ētikas komisijas nolikumu.